

ҲАЁТ ФАОЛИЯТИ ХАВФСИЗЛИГИ ДАРСЛАРИДА ИНТЕРФАОЛ УСУЛЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ

Л. Ражабов

ФВВ Академияси ҳузуридаги ФМИ магистранти

АННОТАЦИЯ

Ҳозирги кунда жамиятимизнинг барча соҳаларида сиёсий, ижтимоий, иқтисодий ислохотлар амалга оширилаётганлиги, мамлакатимизда фуқаро муҳофазасини таъминлаш, аҳоли ва ҳудудларни табиий ҳамда техноген хусусиятли фавқулодда вазиятлардан муҳофаза қилиш, хорижий мамлакатлар тажрибасини амалда қўллаш олиш бўйича билим ва кўникмаларни ўрганишни тақозо этмоқда. Мақолада “Ҳаёт фаолияти хавфсизлиги” дарсларида таълим олувчиларни фаоллаштиришга йўналтирилган интерфаол усуллардан фойдаланган ҳолда ўзлаштириш даражасини ўсишига эришиш, ушбу соҳадаги хориж тажрибаси бўйича фикрлар юритилган.

Калит сўзлар: пасив таълим, фаол таълим, интерфаол таълим, мунозара, давра суҳбати, ақлий ҳужум, ишбилармонлик ўйини, интерфаол таълим усули, маъруза-суҳбат, муаммоли маъруза, замонавий электрон таълим

КИРИШ

Ҳар бир жамиятнинг келажаги унинг ажралмас қисми ва ҳаётини зарурати бўлган таълим тизимининг қай даражада ривожланганлиги билан белгиланади. Мамлакатимизда таълим тизимини ислоҳ қилиш ҳамда таълим самарадорлигини ошириш давлат сиёсати даражасига кўтарилди. Таълим тизимидаги ислохотларнинг муаммолари педагог кадрлар салоҳияти билан боғлиқ. Ўрганиш ва таҳлиллар замонавий педагогнинг касбий компетентлиги тезкор ривожланаётган таълим жараёнларининг талабларидан орқада қолаётганини кўрсатмоқда. Бу ҳолат педагогик таълимни ривожлантириш ва таълим жараёнида педагогларни тайёрлашни яхшилаш билан боғлиқ муаммоларнинг долзарблигини кўрсатади.

АДАБИЁТЛАР ТАҲЛИЛИ ВА МЕТОДОЛОГИЯ

Маълумки, сўнгги йилларда таълим самарадорлигини ошириш учун кўплаб ишлар амалга оширилмоқда. Бунда

таълимнинг янги усулларига катта аҳамият берилмоқда. Бундай янги усуллар ўзида қуйидагиларни жамлаши лозим:

- тингловчиларнинг билим олишда фаол, мустақил ва ташаббускор позициясини шакллантириш;
- тингловчиларда тадқиқот, фикрлаш, ўз-ўзини баҳолаш каби универсал ўқув фаолиятини шакллантириш;
- нафақат кўникмалар, балки малакани, яъни уларни амалий фаолиятда қўллаш тажрибаси билан бевосита боғлиқ бўлган кўникмаларни шакллантириш;
- биринчи навбатда тингловчиларнинг когнитив устуворлигини ривожлантириш;
- ўрганишни ҳаёт билан боғлаш тамойилини амалга ошириш.

Ўқитувчи нафақат ҳамма нарсани тушунарли тарзда айтиб бериш ва кўрсатиш, балки тингловчини фикрлашга ўргатиши, амалий ҳаракатлар кўникмаларини сингдириши керак. Бунга ўқитишнинг фаол шакллари ва усуллари ёрдам бериши мумкин: фаоллик, гуруҳ, ўйин, ролли ўйин, амалиётга йўналтирилган, муаммоли, шунингдек, турли интерактив усуллар: “Ақлий ҳужум”, “Ишбилармон ўйинлар”, “Мунозаралар” [1].

Турли хил ўқитиш усуллари шартли равишда учта катта гуруҳга бўлиш мумкин. Бу пассив, фаол ва интерактив таълим усуллари.

Пассив таълим - бу ўқитувчи томонидан билим ёки маълумот узатилгани ҳолда, кейинчалик тингловчи уни қайта ишлашига асосланган. Бунда тингловчи фақат ўқийди, эшитади, билимнинг маълум соҳалари ҳақида гапиради, фақат идрок этувчининг позициясини эгаллайди. Ўрганиш ўқитувчининг ўз тажрибасини деярли тингловчининг тажрибасига мурожаат қилмасдан етказишига асосланади. Ушбу ўқитиш усулида тингловчи билан алоқа бир томонлама амалга оширилади [7].

Фаол таълим тингловчининг муайян ҳаракатларни бажаришини назарда тутди, аммо улар баъзи бошланғич фаолият алгоритмлари билан белгиланади. Масалаларни ечиш, олдиндан маълум бўлган қоидалар бўйича амалий топшириқларни бажариш ва ҳ.к. Буларнинг барчаси фаол таълим усули ҳисобланади. Бунда тингловчининг фаоллиги шундан иборат бўладики, у муайян муаммоларни ҳал қилиш учун ўз ечимларини таклиф қилади. Тингловчи ўқитувчи билан мулоқотга киришади, бу мулоқот тескари алоқага ўхшайди, бунда ўқитувчи тингловчининг ҳаракатларини баҳолайди. Ўқитувчи ва тингловчи ўртасидаги

мулоқот тингловчиларнинг ўзаро мулоқотидан афзал ҳисобланади.

Интерфаол таълим - таълим жараёнининг турли субъектлари ўртасидаги фаол ўзаро таъсирга, шунингдек, тингловчи ва ўқув муҳитининг ўзаро таъсирга асосланган таълим. Бундай ўзаро таъсир ўқитувчи ва тингловчи ўртасидаги диалог ўзаро икки томонлама алоқа, шунингдек, тингловчилар ўртасидаги кўп йўналишли алоқа сифатида амалга оширилади. Интерфаол таълимни татбиқ этиш бўйича хорижий мамлакатлар тажрибасида кўпинча унинг технологик таркибий қисмига, масалан, ўқув жараёнида ижтимоий тармоқлар ва компьютер ўйинларидан фойдаланишга қаратилган. Шунга қарамай, компьютер технологиялари интерфаол таълим тамойилларини амалга оширишга ҳисса қўшса ҳам, уни ташкил этиш жараёнини соддалаштирса ва унинг баъзи жиҳатларини ахборот технологияларидан фойдаланмасдан амалга ошириш деярли мумкин эмас.

“Интерфаол таълим” тушунчаси педагогикада нисбатан яқинда, XX асрнинг 90-йилларида пайдо бўлган. Бироқ, интерактив таълимнинг концептуал асослари анча олдин қўйилган [1].

Интерфаол таълимнинг энг муҳим мақсадларидан бири тингловчи ўз муваффақиятини, интеллектуал ҳаётийлигини ҳис қиладиган қулай таълим шароитларини яратишдир. Бу эса, ўз навбатида, ўқув жараёнини самарали ташкил этишга хизмат қилади. Интерфаол таълимни ташкил қилишда барча тингловчиларни ўқув жараёнига жалб қилиш учун шароит яратиш керак. Бу шартлар орасида биринчи навбатда тингловчилар жамоасида дўстона, ижобий муҳитнинг мавжудлиги муҳим аҳамиятга эга. Тингловчилар ўртасида рақобат бўлиши мумкин, лекин у конструктив тарзда давом этиши керак. Агар ҳар бир тингловчи ўртасида зиддият мавжуд бўлса, ўқитувчининг вазифаси зиддиятни кучайтирмаслик учун интерфаол таълимда ролларни тақсимлашдан иборат бўлади.

Интерфаол таълимда тингловчиларнинг эҳтиёжлари ҳисобга олинади, уларнинг шахсий тажрибасидан фойдаланилади. Ҳамкорлик, танлаш эркинлиги, мустақиллик орқали ўрганиш жараёнида оптимал натижага эришилади. Таълим жараёни иштирокчилари ўртасидаги муносабатларда сифат ўзгаришлари мавжуд. Интерфаол таълим таълим муҳитига чуқурроқ киришга имкон беради, тингловчиларни янги алоқалар ва муносабатларни, ўзаро тушунишга асосланган мулоқотни ўрнатиш зарурлигини тушунишга ундайди.

Интерфаол таълим жараёнида тингловчилар ягона семантик майдонни курадилар, муаммоларни, вазифаларни биргаликда ҳал қиладилар, янги нарсаларни яратадилар. Интерфаол таълимнинг асоси шундаки, қўйилган муаммони фақат индивидуал ҳал қилиш мумкин эмас, турли хил шахсий тажрибаларни жалб қилиш керак. Тингловчилар биргаликда ишлаш воситалари ва усулларини мувофиқлаштиришлари, оригинал ечим алгоритми мавжуд бўлмаган мураккаб муаммоларни ҳал қилишлари керак. Буларнинг барчаси тингловчиларнинг ижодий ва мустақил бўлишига, янги билимларни излашга имкон беради, бу туфайли улар чуқурроқ ўзлаштирилади.

Интерфаол таълим усулларининг турли таснифлари мавжуд. Масалан, тадқиқотчи А.П.Панфилова интерфаол таълим усулларининг қуйидаги таснифини таклиф этади [2]:

Радикал – компьютер технологияларидан фойдаланиш (масофавий ўқитиш, виртуал семинарлар, конференциялар, ўйинлар ва бошқалар) асосида ўқув жараёнини қайта қуришга интилиш.

Комбинацияланган - аввал маълум бўлган элементларнинг комбинацияси (маъруза-диалог, ҳамкорликдаги (икки кишининг) маъруза).

Ўзгартирилувчи (такмиллаштирилувчи) – мавжуд ўқитиш методикасини сезиларли даражада ўзгартирмасдан такмиллаштириш, тўлдириш (иш ўйини).

Интерфаол таълимнинг қуйидаги усуллари ҳам ажралиб туради:

1. Мунозара (мунозара, баҳс, давра суҳбати, ақлий ҳужум).
2. Ўйин (бизнес ўйини, ролли ўйин).
3. Ситуацион (кейс усули, ҳикоя қилиш).
4. Маъруза (маъруза-суҳбат, муаммоли маъруза).
5. Лойиҳалаш усули.

Мунозара - бирон бир мунозарали масалани ҳар бир иштирокчи ўз фикрига эга бўлган ва уни ҳимоя қилган ҳолда муҳокама қилиш. Одатда таълим мунозараларида жуда кўп сонли тингловчилар ёки бутун гуруҳ иштирок этади. Кўпинча, масалан, давра суҳбатининг бир қисми сифатида эмас, балки алоҳида ўқитиш усули сифатида муҳокама қилинганда, муҳокама пайтида нутқлари муҳокама қилинадиган асосий маърузачилар бўлмайди. Шунга қарамай, мунозара мавзу билан маълум даражада таниш бўлишни назарда тутаяди, чунки тингловчиларнинг позицияси ҳақида баҳслашиш лозим бўлади. Мунозара умумий муаммоли мавзу асосида шаклланади. Бирок, аввалдан бошланғич тезис тузилмайди, уни қуриш керак

бўлади. Мавзуга киришда мунозаранинг умумий масаласи бўйича турли нуқтаи назарларни санаб ўтиш мумкин,

Мунозара - бу интерфаол таълимнинг мунозара усули бўлиб, у одатдаги муҳокамадан фарқли ўлароқ, бирон бир муаммоли мавзунини фақат жамоавий муҳокама қилиш эмас, балки маълум бир асосий позицияни исботлаш ёки рад этишни назарда тутлади. Мунозара бошида бундай асосий позиция тезис шаклида илгари сурилади. Мунозара иштирокчилари орасида ушбу тезиснинг ҳимоячилари, унинг муҳолифлари, шунингдек, “маъқул” ва “қарши” далилларни баҳоловчи учинчи томон бўлади. Дарҳақиқат, мунозара давомида иштирокчилар бир-бирларини ишонтаришга ҳаракат қилмайдилар.

Давра суҳбати интерактив таълим усули бўлиб, унда маълум бир мавзу олдиндан тайёрланган маърузалар ва уларни муҳокама қилиш орқали кўриб чиқилади. Давра суҳбати иштирокчиларнинг анча жиддий ва чуқур дастлабки тайёргарлигини ўз ичига олади. Тингловчилар нафақат кўриб чиқилаётган мавзуга оид мавзуларни, балки у бўйича билимларни ҳам алмашишлари мумкин. Давра суҳбати, унинг иштирокчилари муҳокама қилинаётган мавзу бўйича охир-оқибат бир хил хулосага келишларини тахмин қилади.

Ақлий ҳужум - бу муайян муаммони ҳал қилиш жамоавий муҳокама жараёнида юзага келадиган интерфаол таълим усули. Бу усул ҳал қилинаётган муаммо бўйича турли ғояларни эркин тақдим этишни ўз ичига олади. Ғоялар асосли истаклар билан чекланмайди, улар парчаланиши мумкин ва ҳатто унчалик оқилона бўлмайди. Ўқитишда ақлий ҳужум усулидан фойдаланиш ўқувчиларнинг ижодий фаоллигини рағбатлантиришга имкон беради. Унинг ёрдами билан тингловчилар биргаликда муаммоларни ҳал қилиш кўникмаларига эга бўладилар.

Ўқитишдаги кейс усули - бу ҳар қандай фаолият соҳасидаги муайян вазият ёки характерли ҳолатнинг етарлича батафсил тавсифи. Тингловчилар вазиятни ўрганишлари, муаммоларнинг тубига боришлари, мумкин бўлган ечимларни таклиф қилишлари ва энг яхшисини танлашлари керак. Вазиятни ҳал қилиш - бу таклиф қилинган вазиятни таҳлил қилиш, унинг давомида ишда тасвирланган муаммони ёки кўрсатилган қарама-қаршиликни қандай ҳал қилиш мумкинлигини тушуниш керак.

Ўқитишда кейс усули интерфаол ўқитишнинг энг самарали усуллари билан биридир. Бу сизга бир вақтнинг ўзида мавзу кўникмалари билан биргаликда муайян фан соҳаларида кўникмаларни шакллантириш имконини беради. Шунингдек, кейс методи

мунозарали ўрганиш усуллари ўз ичига олади ва ўзи, биринчи навбатда, бизнес ўйинлари каби бошқа интерфаол усуллар билан бирлаштирилган. Шундай қилиб, кейс усули мустақил ёки бошқа интерфаол усуллар контекстида ишлатилиши мумкин бўлган интерфаол таълимнинг энг универсал усулидир.

Ишбилармонлик ўйини - бу муайян вазиятларда қарор қабул қилишнинг интерактив ўрганиш усули. Бундай ҳолатлар ноаниқлик шароитида, қарорлар босқичма-босқич қабул қилинганда, турли омилларни ўргангандан сўнг, доимий равишда кирувчи маълумотларни таҳлил қилгандан ва шартларни аниқлагандан кейин юзага келади. Таълимда ишбилармонлик ўйинларидан фойдаланишнинг асосий мақсади - ҳақиқийга яқин бўлган ноаниқлик шароитида қарор қабул қилиш кўникмаларини ривожлантириш.

Таълим жараёнида рол ўйнаш - бу интерфаол таълим усули бўлиб, унда тингловчи олдиндан белгиланган вазиятда унинг иштирокчиларидан бири сифатида эркин импровизация қилиши керак. Бунда турли хилли ўйинларни ўйнаш мумкин: маълум бир касб вакили, маълум бир этник гуруҳ вакиллари, оилавий роллар, фантастик ёки адабий қаҳрамонларнинг роллари. Ўйин вазиятлари муайян фаолиятни мазмунли тақлид қилиш билан боғлиқ, одамлар ўртасидаги муносабатларни ўрнатиш, коммуникатив вазиятларга тақлид қилиш билан боғлиқ.

Ишбилармонлик ўйинларидан фарқли ўлароқ, ролли ўйинда тингловчилар анча ноаниқ вазиятга дуч келишади. Ролли ўйинда дастлабки шартлар қўйилади, лекин тингловчиларнинг фаолияти суст бўлади. Улар актёр сифатида нима талаб қилинишини билиб, ўйин тегишли бўлган фаолият соҳасини яхши ўрганишлари керак. Акс ҳолда, яхши самарага эришилмайди, ролнинг ижроси ишончсиз бўлади. Ролли ўйин бизнес ўйинига қараганда ижодкорлик учун кўпроқ имкониятлар беради, лекин тингловчилардан қўшимча ҳаракатларни талаб қилади. Ролли ўйин давомида мулоқот қобилиятларини ривожлантиришга кўпроқ эътибор берилади.

Таълимнинг маъруза шакли анъанавий равишда пассив таълим шакли ҳисобланишига қарамай, уни интерактивга айлантириш мумкин. Бунга маърузанинг анъанавий тузилишини ўзгартириш ва унга суҳбат ва муҳокама каби элементларни киритиш орқали эришилади.

Маъруза-суҳбат - бу ўқитувчи вақти-вақти билан тингловчилар билан суҳбатга киришадиган маъруза материалининг тақдими. Ушбу иш шакли интерфаол таълимнинг энг оддий маъруза усули ҳисобланади. Бундай маъруза давомида ўқитувчи

вакти-вакти билан тингловчиларга саволлар беради, улар эса жавоб берадилар. Бу саволлар ахборот ва муаммоли бўлиши мумкин. Улар тингловчиларнинг билим даражасини, уларнинг билимидаги камчиликларни аниқлаш, шунингдек, уларнинг фикрини билиш имконини беради. Саволлар бутун синфга берилади. Агар ўқитувчи тингловчилардан бири муҳокамага киришмаганини сезса, саволларни унга шахсан бериш мумкин. Маъруза-суҳбат туфайли тингловчилар мустақил равишда ўқитувчи томонидан таҳмин қилинган хулосалар ва умумлашмаларга келишлари мумкин.

Тингловчиларни интерфаол мулоқотга жалб қилиш муаммоли вазиятларнинг махсус яратилганлиги туфайли юзага келади. Муаммоли вазият - бу қарама-қарши вазият бўлиб, ундан чиқиш учун янги билим ёки ҳаракат йўналишини қўллаш керак. Муаммоли вазиятда ҳар доим қарама-қаршилик мавжуд.

Муаммоли вазиятни яратиш учун бир неча усуллардан фойдаланиш мумкин. Биринчидан, муаммони тўғридан-тўғри баён қилиш, иккинчидан, савол кўринишидаги муаммоли топшириқ бериш мумкин. Учинчидан, қарама-қарши вазият ҳақида хабар бериш мумкин. Тўртинчидан, қарама-қарши муаммоли ҳодисага эътибор қаратиш мумкин.

Лойиҳа усули замонавий таълимнинг интерфаол усулларида бири бўлиб, таълим жараёнининг ажралмас қисмидир. Унинг асосий хусусияти шундаки, у тингловчиларнинг ўқув фаолияти жараёнига қизиқишини шакллантириш учун барча шароитларни яратади. Лойиҳа фаолияти таълим мотивациясини оширишга ёрдам беради, шунингдек, тингловчиларнинг ғайриоддий тафаккурини ривожлантиради, мақсад қўйишга ва унга эришишга ўргатади. Лойиҳа фаолияти тингловчиларга нафақат билим ва кўникмаларни эгаллашга, балки уларни амалиётда мустақил равишда қўллашни ҳам ўрганишга имкон беради.

Ўқув жараёнидаги интерфаол дарсларнинг таркибий қисмларидан бири тингловчилар томонидан бажариладиган интерфаол машқлар ва топшириқлардир. Интерфаол машқлар ва топшириқларнинг одатдагидан сезиларли фарқи шундаки, тингловчи уларни бажариш орқали нафақат ўрганилган материални мустаҳкамлайди, балки янгиларини ҳам ўрганади [6].

Шунингдек, машғулотларда қуйидаги машҳур усуллар қўлланилади:

- ижодий вазифалар;
- кичик гуруҳларда ишлаш;

- давлат ресурсларидан фойдаланиш (таклиф этилган экспертлар, экскурсиялар);

- янгиликни ўрганиш ва мустаҳкамлаш (интерфаол маъруза, кўргазмали куруллар, аудио ва видео материаллар билан ишлаш, тингловчи “ўқитувчи” ролида, “ҳамма ҳаммани ўргатади”.

“Ҳаёт фаолияти хавфсизлиги” дарсларида “Зарарсизлантириш. Одамларни санитар ишловдан ўтказиш” мавзусида “Тушунчалар таҳлили” услубидан фойдаландик. “Тушунчалар таҳлили” услуби дарс жараёнида (машғулот бошланиши ёки охирида) ўтилган мавзунинг ўзлаштирганлик даражасини баҳолаш, такрорлаш, мустаҳкамлаш ёки турли назорат синовлари ўтказиш шунингдек, янги мавзунини бошлашдан олдин тингловчиларнинг билимларини текшириб олиш учун мўлжалланган. Ушбу услубни дарс жараёнида тингловчиларни яқка, кичик гуруҳларга бўлиш ҳамда жамоа шаклида ташкил этиш мумкин

Ушбу услубни “Зарарсизлантириш. Одамларни санитар ишловдан ўтказиш” мавзуси мисолида кўриб чиқамиз:

Тушунчалар	Мазмуни
Дезактивация	
Дегазация	
Дезинфекция	
Демеркуризация	

Ёки аксинча аввал мазмун келтирилиб, тингловчилардан тушунчаларни тўлдиришларини сўраш мумкин:

Мазмуни	Тушунчалар
Жойлардан радиактив заррачаларни йўқотиш ва радиацион фонни руҳсат этилган даражагача тушириш учун ўтказиладиган тадбирлар	
Кимёвий заҳарли моддаларни зарарсизлантириш (нейтраллаш) мақсадида ўтказиладиган тадбирлар	
Касаллик тарқатувчи микроорганизмларни йўқотишни кўзлаб ўтказиладиган тадбирлар	
Симоб ва симоб бирикмаларини зарарсизлантириш услуби	

Бу усуллардан фойдаланиш тингловчига турли қарорлар қабул қилишда мантиқни ривожлантириш,

шунингдек, берилган вазият ёки вазифада келажакни кўриш имконини беради.

Ўқитишнинг асосий мақсадларидан бири - янги интерфаол технологиялардан фойдаланган ҳолда, тингловчи “Ҳаёт фаолияти хавфсизлиги” дарсларини ўрганиш жараёнида ўзини қулай, малакали ва ҳаётий ҳис қиладиган шароитларни яратишдир [5].

Интерфаол таълим усулидан фойдаланишнинг ижобий томонлари қуйидагилардан иборат:

- айниқса заиф тингловчилар орасида мотивацияни сезиларли даражада оширади;
- материални ассимиляция қилиш юқори даражада бўлади ва чарчоқ пасаяди;
- барча тингловчилар истисносиз жалб қилинади, оғзаки нутқ яхши ривожланади, турли адабиётлар билан ишлаш қобилияти яхшиланади;
- гуруҳда ишлаш қобилияти ривожланади;
- мулоқот қобилиятлари ривожланади.

“Ҳаёт фаолияти хавфсизлиги” дарсларида интерактив тренинглари бир қатор муаммоларни ҳал қилиш имконини беради. Аввало, ахборот муаммоси ҳал қилинади, чунки ҳар бир аниқ вазиятда хулқ-атвор қоидаларини ўрганиш жараёнида тингловчилар реал ҳаётий вазиятда тўғри ҳаракат қилишларига ёрдам берадиган зарур маълумотларни олади. Иккинчидан, ўқув вазифалари ҳал қилинади, чунки интерфаол таълим умумий кўникма ва қобилиятларни ривожлантиради. Учинчидан, таълим муаммоларини ҳал қилиш таъминланади, чунки талаб ва буйруқларни бажариб, тингловчилар бошқаларнинг, биринчи навбатда, тажрибали катталарнинг фикрини тинглашни ўрганадилар, бу ҳаёт хавфсизлигини ўзлаштириш жараёнида жуда муҳимдир. Тўртинчидан, коммуникатив вазифа ҳал қилинади, тингловчилар замонавий электрон таълим воситалари орқали керакли маълумотларни ўзлаштириб, уни бошқаларга етказишлари мумкин [4].

“Ҳаёт фаолияти хавфсизлиги” дарсларини ўргатиш жараёнида интерфаол таълим асабий тарангликни бартараф этишга, диққатни ўзгартиришга ёрдам беради ва шу билан янги билимларни олишга қизиқишни сақлаб қолади. Бу фаолият шакллари ўзгартириш жараёнида содир бўлади.

Таълим жараёнида замонавий электрон таълим воситаларидан фойдаланишнинг афзалликларидан бири уларнинг интерактивлигидир. “Ҳаёт фаолияти хавфсизлиги” мавзуларини ўрганишда виртуал вазиятларни симуляция

қилиш ушбу соҳадаги билимларни яхшироқ ўзлаштиришга ёрдам беради [3].

Электрон симуляторлар ёрдамида тингловчиларнинг бевосита фаолиятида дуч келиши мумкин бўлган турли хил фавқулодда вазиятларни симуляция қилиш мумкин. Реал ҳодисанинг хавфини тасаввур қилишнинг ноёб имконияти мавжуд бўлиб, бу сизга аниқ вазиятларни тақлид қилиш ва муайян кўникмаларни талаб қиладиган муаммоларни ҳал қилиш имконини беради. Бундай кўникмаларни реал шароитда ривожлантириш жуда хавфли бўлиб, тингловчилар ҳар доим ҳам маълум бир психологик юкка бардош бера олмайди.

ХУЛОСА

Шундай қилиб, ўқув жараёнида интерфаол технологиялар ва турли усуллардан, шу жумладан интерфаол усуллардан фойдаланиш ўқув материални ўзлаштириш самарадорлигини сезиларли даражада оширади. Виртуал моделлар ёрдамида тингловчилар муайян вазиятларга тушиб қолишлари мумкин, бу эса материални сенсорли идрок этишни оширади, шунингдек, фавқулодда вазиятларда ўзаро таъсир қилишни ўргатади. Интерфаол технологиялардан фойдаланиш анъанавий таълим шакллари билан эришиш жуда қийин бўлган, муайян фавқулодда вазиятларда ҳаракат қилиш учун махсус кўникмаларга эга бўлишнинг ноёб имкониятини беради.

Ўқув жараёнига жорий этилган интерфаол усуллар билимларни узатиш самарадорлигини ошириш ва тингловчиларнинг умумий компетенцияларини шакллантиришнинг самарали воситаси ҳисобланади. “Ҳаёт фаолияти хавфсизлиги” дарсларида интерфаол услублардан фойдаланиш орқали тингловчиларда вазиятни баҳолай олиш, қарор қабул қилиш ва улар содир бўлганда тўғри ҳаракат қилиш кўникмалари ҳосил бўлади.

REFERENCES

1. Активные и интерактивные методы обучения: Учебное пособие / Под ред. В.И.Гребенюкова. — Нижневартовск: Изд-во Нижневарт. гос. ун-та, 2014.
2. Панфилова А.П. Инновационные педагогические технологии: Активное обучение. Учеб. пособие для студ. вузов. — М.: Академия, 2009. — 192 с.
3. Использование электронных средств обучения с возможностями 3D-моделирования в курсе ОБЖ / Д.П. Чагин // Человек и образование. - № 3. - 2010. - С. 74-78.

4. Карпиевич Виктор Александрович, Кулик Андрей Николаевич, «Возможности использования интерактивных методов в комплексном подходе к обучению основам безопасности жизнедеятельности» Инновационные образовательные технологии. - 2015. - №2(42)
5. Корнеева Л.И. Современные интерактивные методы обучения: зарубежный опыт// Университетское управление - 2004.-№4.- С. 78-83.
6. Шипов А.К. Использование интерактивных методов обучения на занятиях ОБЖ
7. Таълимнинг интерфаол методлари <http://www.hozir.org/ozbekiston-respublikasi-xalq-talimi-vazirligi-ajiniyoz-nomidag-v5.html?page=10>

